

It is concluded that professional development considers the person's movement in the professional environment. This process depends on the patterns of the psychological development and is applied under specific social and cultural circumstances.

Keywords: professional establishment, the model of the profession, professional development, the room for professional development, professional environment, the features of the professional environment.

УДК 159.9:351.74(4/9)

О. М. СМІРНОВА,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології та педагогіки

Одеського державного університету внутрішніх справ

СТАВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПОЛІЦІЇ ТА ЇЇ ПРАЦІВНИКІВ (АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Проведено аналітичний огляд зарубіжного досвіду досліджень у різних країнах ставлення громадськості до поліції та її працівників. На основі значної кількості науково-публіцистичних джерел проаналізовано вплив змінних індивідуального рівня (наприклад раси, віку) і змінних контекстного рівня (наприклад проживання на околиці міста, контакту з поліцією) на ставлення громадськості до поліції.

Огляд зарубіжних досліджень доводить, що серед учених немає єдиної думки стосовно інтерактивних ефектів на ставлення громадськості до поліції та її працівників між різними змінними. З цього витікає, що теоретичні узагальнення та практичне застосування отриманих даних необхідно здійснювати з обережністю.

Ключові слова: ставлення громадськості до поліції, поліція, поліцейські органи, Національна поліція України.

Smirnova, O.M. (2015), "The public attitude to the police and its employees (analytical review based on materials of foreign scientific researches)" ["Stavlennia hromadskosti do politsii ta ii pratsivnykiv (analitichniy ohliad za materialamy zarubizhnykh naukovykh doslidzhen)"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 165–169.

Постановка проблеми. У комплексі сучасних соціальних проблем правоохоронної системи виділяється така характеристика, як ставлення громадськості до правоохоронних органів та її працівників. Неблагополучна криміногенна обстановка, різка критика дій правоохоронних органів у засобах масової інформації, звинувачення в непрофесіоналізмі, небажанні займатися своїми прямими обов'язками та інші негативні фактори призвели до реформування правоохоронних органів і появи нового органу – Національної поліції України. Новий орган, правові засади організації та діяльності якого, а також статус поліцейських і порядок проходження служби в якому визначено Законом України «Про Національну поліцію» [1], покликаний змінити стереотипи і ставлення громадськості до правоохоронних органів.

Наявність сильного і незалежного правоохоронного органу, який стоїть на варті забезпечення законпорядку та захисту прав і свобод громадян, висока якість і ефективність його діяльності залежать не тільки від особистості працівника поліції, його світогляду, пра-

восвідомості, професійної підготовки, морально-етичних якостей, але й від ставлення громадськості до поліцейських органів.

Зважаючи на мінливість сучасних тенденцій розвитку правоохоронних органів України, стає важливою проблема дослідження ставлення громадськості до Національної поліції та її працівників. Позитивне ставлення до правоохоронних органів є однією з визначальних складових ефективної державної політики демократичного суспільства. Питання довіри до правоохоронних органів визначається як на міжнародному, так і на державному рівні поряд із такими глобальними проблемами, як забезпечення миру та безпеки, подолання бідності, охорона навколишнього природного середовища та ін. Надзвичайна актуальність та нагальна потреба комплексного розв'язання багатьох питань у діяльності правоохоронних органів України зумовлює необхідність дослідження зарубіжного досвіду дослідження ставлення громадськості до поліції та її працівників.

Ураховуючи вищенаведене, можна зазначити, що на сьогодні існує потреба в спеціальних

дослідження ставлення громадськості до Національної поліції України та її працівників з урахуванням зарубіжного досвіду, зокрема таких провідних країн, як США та країни Західної Європи.

Мета наукової статті полягає у здійсненні аналітичного огляду та аналізу зарубіжних наукових, науково-публіцистичних джерел, присвячених дослідженню ставлення громадськості до поліції та її працівників.

Виклад основного матеріалу. Першим, хто надав початковий імпульс дослідженню ставлення громадськості до поліції, був американський учений Артур Беллман. У 1935 р. в науковій праці «Масштаби рейтингу поліцейської діяльності» автор разом із Августом Вольмером розробив шкалу рейтингу поліцейської організації відповідно до визначених стандартів [2]. Пізніше, у 1936 [3] та у 1938 [4] роках, його співвітчизник С. Паррат оптимізував шкали рейтингу «масштабів» А. Беллмана і розробив метод обстеження та вимірювання оцінки громадянами діяльності поліції. І хоча дослідження ставлення громадськості до поліції сходять до часів початку ХХ ст., протягом останніх десятиліть у зарубіжній практиці ця тема отримала значну увагу і набула актуальності.

Одними з найвідоміших робіт у цій галузі є статті американського вченого С. Декера, присвячені відносинам громадян і поліції. У 1981 р. учений проаналізував вплив окремих і контекстних змінних (раси, соціально-економічного статусу, місця проживання громадян, рівня злочинності тощо) на ставлення громадськості до поліції та її працівників. З моменту публікації його статті «Місцеве ставлення до поліції: огляд останніх результатів і пропозицій для майбутньої політики» [5] актуальність дослідження теми ставлення громадськості до поліції значно зросла, що доказує огляд більше ніж 100 зарубіжних статей.

Актуальність дослідження ставлення громадськості до поліції і необхідність відповідних змін у політиці поліцейської діяльності, основаної на таких дослідженнях, дає змогу звернутися до розгляду історичних проблем, пов'язаних із негативним сприйняттям поліції. Слід згадати міські бунти у США у другій половині ХХ ст., більшість яких були пов'язані з діями поліції та негативним ставленням до поліцейських органів.

Історія доводить, що один критичний інцидент може мати згубні наслідки для відносин між поліцією та громадянами. Провідні учені США та Західної Європи [6–8] наполягають, що, крім фізичних збитків, заподіяних під час заворушень, є шкода, заподіяна психологічному

та моральному ставленню до поліції та її працівників.

Аналізуючи передчуття страху перед поліцією та злочинністю під час всенародних цивільних безладів та заворушень, основані на даних Центру дослідження національної думки США (NORC) 1966 р., Р. Блок виявив, що відчуття страху до злочинності недостовірно корелює з підтримкою поліцейських органів. І дослідження наслідків заворушень у Майамі в 1980 р. [9; 10] та Лос-Анджелесі в 1992 р. [11] як ворожої реакції громадськості на виправдувальний вирок офіцерів, винних у побитті, примусах та знущаннях із представників меншин більш ніж у 1500 випадках, доводять висновки Р. Блока. Американський учений запевняв, що коли ні страх перед злочинністю, ні страх перед агресивністю поліцейських не сприяють до спокою громадськості, найбільш розумним курсом діяльності поліцейських органів є збільшення довіри громадян, взаємодія з населенням у ввічливій формі.

У численних дослідженнях [12; 13] доведено, що згадані інциденти та наступні заворушення ще довгий час слугували символами ворожості громадськості відносно поліції, спрагою засобів масової інформації до оповідань про жорстокість поліцейських; змушували людей сумніватися в чесності поліцейських [14–18]. Учені зазначають, що після кожного великого інциденту жорстокості поліції відбувався крутий спад у рейтингах правоохоронних органів [18, р. 778].

Громадська ворожість і суспільна недовіра до поліції може вплинути на кар'єру офіцерів і стати однією з причин зменшення ефективності поліції в боротьбі зі злочинністю. Як зазначав американський учений С. Декер, громадяни, які незадоволені послугами поліції, менш імовірно будуть йти на контакт із поліцейськими або надавати співробітникам поліції інформацію про злочинну діяльність [19, р. 104].

Однак важливо зазначити, що у час неабиякої кількості випадків ворожого ставлення громадськості до поліції, як показують численні дослідження, громадськість вважає поліцію вигідною для суспільства. Наприклад, у своєму дослідженні К. Пик, Д. Алсон та Д. Лов (1978 р.) довели, що поліція отримала більш позитивну оцінку в порівнянні з іншими 15 відомими організаціями США (ФБР, Американська медична поліція, Конгрес і Верховний суд США та ін.) [20, р. 372]. Проведені Поліцейською службою громадської спрямованості (Community Oriented Policing Services (COPS)) у 1999 р. опитування більше 13000 громадян із 12 різних штатів виявили, що 80 % задоволені діяльністю поліції [21, р. 5]. За результатами

дослідження було розроблено методологію та інструменти для поліцейських департаментів щодо збору даних про ставлення громадськості до поліцейських. За словами провідних дослідників США (Дж. Бранн та Д. Чекін, 1999 р.), одним із найбільш значущих результатів цього проекту є демонстрація переваг збору такого виду інформації на місцевому рівні. Такі дослідження відіграють важливу роль в оцінці поліції США і Великої Британії.

Аналітичний огляд значної кількості досліджень учених США та країн Західної Європи дозволяє зазначити, що на ставлення громадськості до поліції та її працівників впливають різні змінні, зокрема: вік, стать, раса, місце проживання, соціально-економічний статус, політичні та релігійні переконання, рівень освіти, умови проживання, сусідство, кількість разів затримання, наявність судимості, звернення до поліції залежно від типу злочинів, контакт із поліцією тощо.

Так, наприклад, важливе значення у ставленні громадськості до поліції та її працівників відіграють національність та раса. У 1980 р. було проаналізовано більш ніж 12000 телефонних інтерв'ю, проведених у трьох штатах США. Дослідження довело, що істотні статистичні відмінності у ставленні громадян до поліції є між білими та афроамериканцями. На думку дослідників, такі відмінності викликані негативним сприйняттям афроамериканцями поліції через негативні контакти з поліцією, а також більш негативним сприйняттям поліцейськими чорношкірих громадян США у минулому [22, р.445].

Незважаючи на зміну політики в діяльності поліції відносно афроамериканців, останні дослідження виявили, що чорношкірі респонденти у п'ять разів частіше за білих повідомляють про погане поведіння поліцейських [23, р. 645]. Такі дані дозволили вченим США знайти високу кореляцію між оцінками ставлення громадськості до поліції й стереотипами щодо діяльності поліції в цілому.

Варіація ставлення громадян до поліції та її працівників залежно від раси не обмежується США. Дослідження британських учених показують, що набагато вищий рівень ворожості до поліції існує серед людей афроамериканського (Т. Джефферсон и М. Волкер, 1993 р.; П. Ваддингтон и Дж. Брэддок, 1991 р.), афро-карибського походження, ніж серед білих людей або азіатів (Д. Смит).

Останні дослідження, проведені в різних расових мегаполісах, показують, що значний вплив на ставлення громадськості до поліції мають такі контекстні змінні, як належність до

національних меншин та проживання в середині міста чи на його околицях.

Крім того, дослідження, проведені в різних зарубіжних країнах (США, Канада, Західна Європа, Китай), доводять, що негативні наслідки для ставлення громадськості до поліції мають спостереження свідками жорсткого або незаконного поведіння поліцейських із громадянами, а також низька ефективність надання поліцейських послуг.

Більшість досліджень доказує, що контакт із поліцейськими має найбільший вплив на задоволеність поліцією, ніж вік, раса або соціально-економічний статус. Наприклад, у 1980 р. Д. Дін досліджував вплив чотирьох типів контактів з поліцією на ставлення громадськості до поліції (у зв'язку з віктимізацією, наданням допомоги поліцейськими, зупинкою громадян поліцейськими, закликком громадян до надання інформації) [22, р. 446].

Підсумовуючи вищенаведене, варто зазначити, що, незважаючи на кількість досліджень ставлення громадськості до поліції та її працівників, є декілька методологічних проблем, які вказують, що слід з обережністю здійснювати теоретичні узагальнення на основі отриманих даних.

Серед проблем досліджень ставлення громадськості до поліції автори зазначають достовірність даних щодо негативного контакту з поліцією; небажання співпраці з дослідниками представників окремих рас (азіатів у Лос-Анджелесі, афроамериканців у Вашингтоні та ін.; проблеми вибірки бідних і меншин). Автори зазначають, що багато людей (наприклад свідків і підозрюваних) не в змозі оцінити поведінку поліцейських. Учені також вказують на відсутність інтересу з боку практичних поліцейських, що призводить до гальмування розвитку взаємин з громадськістю. Деякі автори зазначають, що відповіді респондентів стосовно ставлення до поліції залежать від типу питання, і наполягають, що вільно структуровані інтерв'ю дозволять глибше зрозуміти форму і структуру оцінки психологічного сприйняття поліції.

Зовсім недавно дослідники почали розробляти складні теоретичні моделі ставлення громадськості до поліції і піддавати ці моделі чіткому статистичному аналізу. Однак варто зазначити, що такі дослідження є важкими, тому що ставлення не є одномірним і до різних демографічних груп мають бути застосовані різні способи концептуалізації діяльності поліції.

Цей огляд літератури показує, що дослідження ставлення громадськості до поліції повинні, по-перше, вивчати різні ефекти та включати в себе різні комбінації контекстних змінних (роль

контекстної та історичної специфіки в теоретичних моделях ставлення до поліції; політичну приналежність і особистісну ідеологію, вік і стать, расу і місце проживання, соціально-економічний статус і контакт з поліцією та ін.).

По-друге, зарубіжні вчені (Д. Бордуа, Л. Тифт, Ф. Климан, Д. Крухенберг) стверджують, що одними зі способів поліпшення відносин поліції та громадськості є збільшення підзвітності поліції, використання опитування для оцінки сприйняття поліцейських органів, а також створення політики і практики, спрямованих на спонукання суспільної підтримки.

По-третє, аналіз результатів зарубіжних досліджень ставлення громадськості до поліції доводить, що громадська ворожість і суспільна недовіра можуть вплинути на кар'єру офіцерів та стати однією з причин зменшення ефективності поліції в боротьбі зі злочинністю. Таким чином, можна припустити, що негативне ставлення до поліції робить свій внесок у зниження ефективності надання поліцейських послуг, зростання злочинності і подальшу недовіру до діяльності поліцейських органів. Тому поліцейські адміністратори повинні зосередитися на: поширенні правоохоронної тактики задоволення різних потреб окремих верств населення; поліпшенні відносин з національними меншинами та молоддю; підтримці професійної поведінки під час взаємодії з громадянами; розробці позитивних робочих відносин із засобами масової інформації.

По-четверте, аналітичний огляд зарубіжних наукових досліджень свідчить про зв'язок між негативним сприйняттям поліції та брутальним поведінням, негативним ставленням поліцейських під час контакту з громадянами. Отже, розвиток комунікативної компетентності працівників поліції, про що йшлося у наших попередніх публікаціях, має велике значення.

Проведений аналітичний огляд досліджень провідних учених США та країн західної Єв-

ропи щодо ставлення громадськості до поліції та її працівників дає змогу зробити **висновок**, що найраніші дослідження є більш теоретизованими і націленими на дослідження взаємозв'язку між однією або двома змінними (вік, стать, раса). Однак, як зазначає ряд дослідників, одна або дві змінні не можуть адекватно передбачити статистично значущі відмінності у ставленні громадськості до поліції.

Останні дослідження ставлення громадськості до поліції та її працівників є складними теоретичними моделями, які враховують різні комбінації змінних (місце проживання та рівень доходу; вік, стать, расу, рівень доходу; стать, вік, освіту й ін.). Однак серед зарубіжних учених ще й досі немає єдиної думки щодо того, які комбінації змінних пояснюють найбільші відхилення.

Ставлення до поліції є вкрай складним, і люди оцінюють поліцію по-різному, залежно від концептуалізації поліцейської діяльності. Аналітичний огляд за матеріалами зарубіжних наукових досліджень ставлення громадськості до поліції та її працівників дає змогу припустити, що негативне ставлення вносить свій внесок у зниження ефективності надання поліцейських послуг, зростання злочинності. Отже, поліцейські мають бути стурбовані тим, як їх сприймає громадськість, адже вони є державними службовцями. У той час як внутрішня оцінка ефективності поліції є корисною, поліцейським органам також необхідний інструмент для визначення, що є бажаним або схвальним, на думку громадськості, для підвищення ефективності діяльності її органів та працівників. Тому запровадження зарубіжного досвіду досліджень ставлення громадськості до поліції дозволить виробити оптимальні методи її взаємодії з громадськістю та підвищити ефективність використання кадрового потенціалу Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
2. Bellman A. A Police Service Rating Scale / Arthur Bellman // Journal of Criminal Law and Criminology. – 1935. – Vol. 26. – Pp. 74–114.
3. Parratt S. D. A critique of the Bellman police service rating scale / Spencer D. Parratt // Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology. – 1936. – Vol. 27. – Pp. 895–905.
4. Parratt S. D. A scale to measure effectiveness of police functioning / Spencer D. Parratt // Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology. – 1938. – Vol. 28. – Pp. 739–756.
5. Decker S. H. Citizen attitudes toward the police : A review of past findings and suggestions for future policy / S. H. Decker // Journal of Police Science and Administration. – 1981. – Vol. 9. – Pp. 80–87.
6. Cox S. M. Police in Community Relations: Critical Issues / Steven M. Cox and Jack D. Fitzgerald. – 3rd ed. – Madison : Brown and Benchmark Publishers. – 1996. – xii, 226 p. : il.
7. Fogelson R. M. From resentment to confrontation: the police, negroes, and the outbreak of the nineteen-sixties riots / Robert M. Fogelson // Political Science Quarterly. – 1968. – Vol. 12. – Pp. 261–274.
8. The effect of a videotaped arrest on public perceptions of police use of force / E. S. Jefferis, R. J. Kaminski, S. Holmes and D. E. Hanley // Journal of Criminal Justice. – 1968. – Vol. 25. – Pp. 381–395.

9. Pike D. F. Rage in Miami: a warning? / D. F. Pike // US News and World Reports. – 1980. – June 2. – Pp. 19–22.
10. Mathews T. The siege of LA / T. Mathews // Newsweek. – 1992. – Vol. 119, № 19. – Pp. 30–38.
11. Murty K. S. The black community's reaction to the 1992 / K. S. Murty, J. B. Roebuck and G. R. Armstrong // Los Angeles Riot, Deviant Behavior. – 1996. – Vol. 15. – Pp. 85–104.
12. Kramer M. How cops go bad / Michael Kramer // Time. – 1997. – Vol. 150, № 25. – Pp. 78–83.
13. Shipler D. K. Living under suspicion / D. K. Shipler // New York Times. – 1997. – Feb. 7. – Pp. 33–35.
14. Kaminski R. J. The effect of a violent televised arrest on public perceptions of the police: A partial test of Easton's theoretical framework / Robert J. Kaminski and Eric S. Jefferis // Policing: An International Journal of Police Strategies & Management. – 1998. – Vol. 21. – Pp. 683–706.
15. Jesilow P. The effect of police misconduct on public attitudes: a quasi-experiment / Paul Jesilow and J'ona A. Meyer // Journal of Crime and Justice. – 2001. – Vol. 24, № 1. – Pp. 109–121.
16. Lasley J. R. The impact of the Rodney King incident on citizen attitudes toward police / James R. Lasley // Policing and Society. – 1994. – Vol. 3. – Pp. 245–255.
17. Sigelman L., Welch S., Bledsoe T. and Combs M. Police brutality and public perceptions of racial discrimination: a tale of two beatings / L. Sigelman, S. Welch, T. Bledsoe and M. Combs // Political Research Quarterly. – 1997. – Vol. 50. – Pp. 777–791.
18. Tuch S. A. and Weitzer R. The polls: racial differences in attitudes toward the police / S. A. Tuch and R. Weitzer // Public Opinion Quarterly. – 1997. – Vol. 61. – Pp. 642–664.
19. Decker S. H. The police and the public: perceptions and policy recommendations in Homant R. J. and Kennedy D. B. / S. H. Decker // Police and Law Enforcement. – 1981. – Vol. 3. – Pp. 89–105.
20. Peek C. W. Comparative evaluation of the local police / C. W. Peek, J. P. Alston and G. D. Lowe // Public Opinion Quarterly. – 1998. – Vol. 37. – Pp. 370–399.
21. Smith D. J. The origins of black hostility to the police / D. J. Smith // Policing and Society. – 1991. – Vol. 2. – Pp. 1–15.
22. Dean D. Citizen ratings of the police: the difference contact makes / D. Dean // Law and Policy Quarterly. – 1980. – Vol. 2. – Pp. 445–471.
23. Tuch S. A. The polls: racial differences in attitudes toward the police / S. A. Tuch and R. Weitzer // Public Opinion Quarterly. – 1997. – Vol. 61. – Pp. 642–664.
24. Land T. Eastern Europe's police forces court public opinion / T. Land // Contemporary Review. – 1998. – Vol. 273, № 1595. – Pp. 295–308.

Надійшла до редколегії 18.12.2015

СМИРНОВА О. М. ОТНОШЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОСТИ К ПОЛИЦИИ И ЕЁ СОТРУДНИКАМ (АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО МАТЕРИАЛАМ ЗАРУБЕЖНЫХ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ)

Проведён обзор и анализ зарубежного опыта исследований в разных странах отношения общественности к полиции и её работникам. На основе значительного количества научно-публицистических источников автором проанализированы влияние переменных индивидуального уровня (например, расы, возраста) и переменных контекстного уровня (например, проживания на окраине города, контакта с полицией) на отношение общественности к полиции. Обзор зарубежной литературы показывает, что среди учёных нет единого мнения относительно интерактивных эффектов на отношение общественности к полиции и её работникам между различными переменными. Из этого следует, что теоретические обобщения и практическое применение полученных данных необходимо производить с осторожностью.

Ключевые слова: *отношение общественности к полиции, полиция, полицейские органы, Национальная полиция Украины.*

SMIRNOVA O. M. THE PUBLIC ATTITUDE TO THE POLICE AND ITS EMPLOYEES (ANALYTICAL REVIEW BASED ON MATERIALS OF FOREIGN SCIENTIFIC RESEARCHES)

The article is devoted to the analysis of results of the research about the public attitude to the police and its employees in the United States and leading Western countries. The article is a review and analysis of international experience of research of public attitudes to the police and its employees. Based on the significant amount of scientific-publicistic sources the author analyzes the impact of individual level variables (for example, race, age) and variables of context (for example, living on the outskirts of the city, contact the police) on the perceptions and attitudes to the police. Review of foreign literature shows that among foreign scientists doesn't exist a single opinion about the interactive effects between variables; that proves that theoretical generalizations about public attitudes to the police should be made with caution.

Keywords: *public attitudes to the police, police, police institutions, National Police of Ukraine.*